

ANALIZA RAVNANJA Z EMBALAŽO PIJAČ

2022

Gospodarska
zbornica
Slovenije

Zbornica kmetijskih
in živilskih podjetij

Združenje
industrije pijač

Analiza ravnanja s plastenkami pijač in vračljivo prodajno embalažo

Vsebina

1	Uvod in namen raziskave	4
2	Metodološki pristop	5
3	Značilnosti plastenk in ocena ločenega zbiranja odpadnih plastenk	6
3.1	Ocena količine plastenk, danih na trg	10
3.2	Ločeno zbiranje odpadnih plastenk pijač	12
3.3	Ocena izvajanja priporočil in predlogov iz analize 2020	16
4	Značilnosti vračljive embalaže za pijače, vključno s pivom	20
5	Zaključek s priporočili	24

1.

Uvod in namen raziskave

V letu 2020 je Združenje industrije pijač, ki deluje v okviru GZS-Zbornice kmetijskih in živilskih podjetij (GZS-ZKŽP), v sodelovanju z GZS-Službo za varstvo okolja, izvedlo študijo z naslovom »Analiza ravnanja z odpadno plastično embalažo: Analiza ravnanja s plastenkami pijač«. V poročilu so identificirane količine plastenk za pijače, dane na trg v Sloveniji v letu 2019 in izdelana prva ocena deleža ločenega zbiranja odpadnih plastenk pijač glede na zahteve Direktive (EU) 2019/904 o zmanjšanju vpliva nekaterih plastičnih proizvodov na okolje (Direktiva SUP). Povzetek ključnega poročila v slovenskem in angleškem jeziku je objavljen na spletni strani GZS-ZKŽP:

https://www.gzs.si/zbornica_kmetijskih_in_zivilskih_podjetij/Novice/ArticleId/79457/porocilo-analiza-ravnanja-z-odpadno-plasticno-embalazo-analiza-ravnanja-s-plastenkami-pijac

V letu 2021 smo ponovno pristopili k zbiranju in analizi podatkov o ravnanju s plastenkami pijač za leto 2020, hkrati pa smo metodologijo nadgradili še z zbiranjem podatkov o uporabi vračljive¹ prodajne² embalaže za pijače. Namen analize podatkov za leto 2020 je:

- oceniti delež ločenega zbiranja odpadnih plastenk pijač in
- oceniti delež uporabe vračljive embalaže za polnjenje pijač in opredeliti značilnosti tovrstne embalaže.

Direktiva SUP zahteva, da države članice sprejmejo potrebne ukrepe za zagotovitev, da se za namene recikliranja ločeno zbere³:

- 77 masnih % odpadnih plastenk pijač, danih na trg v posameznem letu (do leta 2025),
- 90 masnih % odpadnih plastenk pijač, danih na trg v posameznem letu (do leta 2029).

Kar zadeva plastenke pijač⁴, vsaka država članica zagotovi, da:

- plastenke pijač, izdelane iz polietilen tereftalata kot glavne komponente (plastenke PET), od leta 2025 vsebujejo najmanj 25 % reciklirane plastike, izračunano kot povprečje za vse plastenke PET, dane na trg na ozemlju te države članice, in
- plastenke pijač od leta 2030 vsebujejo najmanj 30 % reciklirane plastike, izračunano kot povprečje za vse take plastenke pijač, dane na trg na ozemlju te države članice.

¹ Vračljiva embalaža je embalaža, ki je bila zasnovana, oblikovana in dana na trg v RS, da bi v svojem življenjskem ciklu opravila več poti ali krogov, tako da bi se znova napolnila ali uporabila za isti namen, za katerega je bila zasnovana (Uredba o embalaži in odpadni embalaži, Uradni list RS, št. 54/21).

² Primarna ali prodajna embalaža (v nadaljnjem besedilu: prodajna embalaža) je embalaža, ki na prodajnem mestu blaga za končnega uporabnika predstavlja prodajno enoto blaga (Uredba o embalaži in odpadni embalaži, Uradni list RS, št. 54/21).

³ Zahteva velja za plastenke pijač s prostornino do treh litrov, vključno z njihovimi pokrovi in zamaški, razen za: (a) steklene ali kovinske vsebnike za pijačo, katerih pokrovi in zamaški so izdelani iz plastike;

(b) plastenke pijač, namenjene za živila za posebne zdravstvene namene, kot so opredeljena v točki (g) člena 2 Uredbe (EU) št. 609/2013 in ki so v tekoči obliki.

⁴ Glej točko 3.

2.

Metodološki pristop

Analiza temelji na pregledu obstoječih virov podatkov (Finančna uprava RS, Agencija RS za okolje (ARSO), Ministrstvo za okolje in prostor (MOP), Statistični urad RS (SURS), Eurostat, UNESDA⁵ in drugo) in analizi odgovorov ključnih deležnikov na anketni vprašalnik:

- članov Združenja industrije pijač (ZIP) pri GZS-ZKŽP,
- članov Sekcije za mlekarstvo pri GZS-ZKŽP,
- družb za ravnanje z odpadno embalažo (DROE) in
- izvajalcev obdelave (sortiranja) odpadne embalaže.

Za vsako ciljno skupino smo pripravili prilagojen vprašalnik s tabelami za zbiranje podatkov.

V analizi smo se osredotočili na pijače, ki so zajete v sklopu Direktive SUP. Ne glede na to, da Direktiva SUP mleko uvršča med pijače, smo za namene te analize poimenovali in ločeno obravnavali naslednje kategorije izdelkov:

- **pijače:** embalirana voda, brezalkoholne pijače (negazirane pijače, gazirane pijače, sadni napitki/pijače, energijske pijače, ledeni čaji, napitki/pijače za športnike ...) ter

sokovi in nektarji. V tokratno analizo nismo vključili sirupov za pripravo pijač, ki jih je treba pred pitjem dodatno razredčiti in v skladu z Direktivo SUP ne štejejo za pijače⁶. V določenih primerih v okviru te kategorije obravnavamo tudi podatke za pivo, vključno z brezalkoholnim, kar je pri podajanju rezultatov posebej navedeno.

- mleko in mlečne izdelke, ki se jih prodaja in uživa v tekoči obliki in se jih lahko zaužije s pitjem (tekoči jogurt, kefir, sirotka ...) in jih skladno s Smernicami Komisije⁷ lahko štejemo med pijače.

Zbirali smo podatke o prodajni embalaži v velikosti do treh litrov, kjer podjetja nastopajo v vlogi embalerja/pridobitelja embaliranega blaga in tudi v primeru, ko embalažo polnijo za drugo osebo/znamko (trgovske blagovne znamke), s podrobnejšimi podatki o plastenkah. Pri pijačah (vključno s pivom) smo vprašalnik nadgradili še z zbiranjem podatkov o prodajni embalaži v velikosti več kot tri litre in o vračljivi prodajni embalaži.

V okviru vprašalnikov za DROE in izvajalce sortiranja smo zbirali podatke o sortiranju mešane odpadne embalaže (15 01 06) in odpadne plastične embalaže (15 01 02), s podarkom na pridobljenih frakcijah odpadnih plastenk pijač in njihovem recikliranju. Pri tem smo izhajali tudi iz dokumentov EU – pravil EU o izračunu, preverjanju in sporočanju podatkov o ločenem zbiranju plastenk za enkratno uporabo, ki so bila v času zbiranja podatkov še v pripravi, oktobra 2021 pa sprejeta⁸. Pri tem je pomembno, da se masa ločeno zbranih odpadnih plastenk, ki so bile zbrane skupaj z drugimi embalažnimi ali ne embalažnimi frakcijami komunalnih odpadkov kot ločena frakcija za namene recikliranja, meri pri izhodu iz postopka sortiranja, kadar so ločene od drugih odpadkov, s katerimi so bile zbrane. Zato je bil v okviru zbiranja podatkov poudarek na količini odpadnih plastenk pijač, ki se jih pridobi s sortiranjem odpadne mešane embalaže, v okviru katere se zbira glavnina odpadnih plastenk pijač.

⁵ Evropsko združenje proizvajalcev brezalkoholnih pijač: www.unesda.eu.

⁶ Smernice Komisije o plastičnih proizvodih za enkratno uporabo v skladu z Direktivo (EU) 2019/904 Evropskega parlamenta in Sveta o zmanjšanju vpliva nekaterih plastičnih proizvodov na okolje: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021XC0607\(03\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021XC0607(03)&from=EN).

⁷ Glej točko 6.

⁸ Izvedbeni sklep Komisije (EU) 2021/1752 o določitvi pravil za uporabo Direktive (EU) 2019/904 Evropskega parlamenta in Sveta v zvezi z izračunom, preverjanjem in sporočanjem podatkov o ločenem zbiranju odpadnih plastenk za pijačo za enkratno uporabo: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021D1752&qid=1637406503078&from=en>

3.
Značilnosti
plastenk in
ocena ločenega
zbiranja
odpadnih
plastenk

Obravnavana je embalaža pijač ter mleka in mlečnih izdelkov do vključno treh litrov. Podana je primerjava podatkov za 2019 in 2020. Zaradi spremembe v metodologiji (v analizo 2021 nismo vključili pijač, ki jih je treba pred pitjem dodatno razredčiti – ne štejejo med pijače po Direktivi SUP) in primerljivosti podatkov smo podatke 2019 iz analize 2020⁹ preračunali, upoštevajoč enak pristop kot za to analizo – analizo 2021.

UPORABLJENI MATERIALI

Plastenke ostajajo ključna prodajna embalaža za embaliranje pijač, medtem ko je za embaliranje mleka in mlečnih izdelkov najpomembnejša kompozitna embalaža, v kateri je prevladujoč material papir oziroma karton. Tudi za leto 2020 je analiza pokazala, podobno kot za leto 2019, da je okoli 78 % prodanih količin pijač embaliranih v plastenke (leta 2019 77%), medtem ko je ta delež pri mleku in mlečnih izdelkih okoli 10 % (enako kot 2019).

SLIKA 1: DELEŽ PIJAČ TER MLEKA IN MLEČNIH IZDELKOV PO MATERIALIH ZA EMBALIRANJE, 2020 (%)

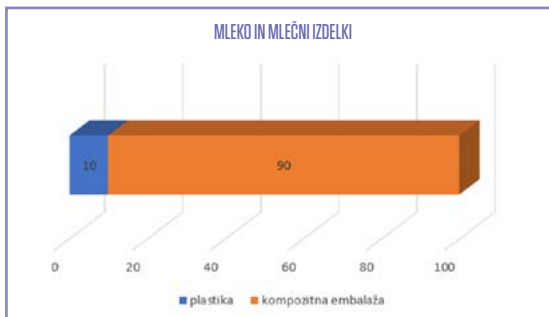
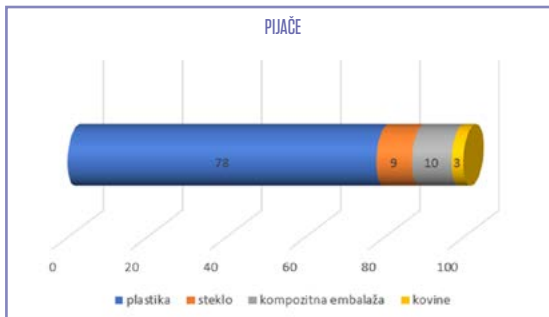

TABELA 1: PRIMERJAVA UPORABLJENIH VRST EMBALAŽNIH MATERIALOV, 2019 IN 2020

Embalažni material	Delež pijač ter mleka in mlečnih izdelkov po materialih (%)			
	Pijače		Mleko in mlečni izdelki	
	2019	2020	2019	2020
Steklo	11	9		
Plastika (plastenke)	77	78	10	10
Kovine	2	3		
Kompozitna embalaža*	10	10	90	90

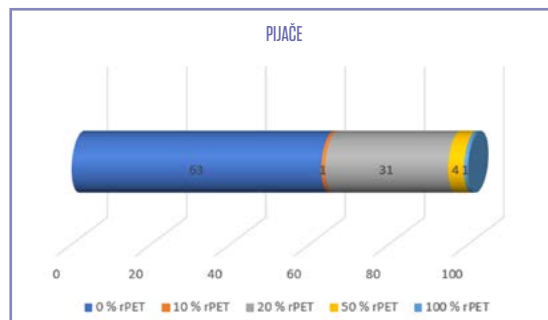
*prevladuje papir/karton

Kot material za plastenke se uporablja PET, pri mleku in mlečnih izdelkih v manjših količinah tudi HDPE (manj kot 1%). Pokrovčki so iz HDPE in PET, za etikete pa se poleg plastike (PET, PP, PVC ...) uporablja še papir.

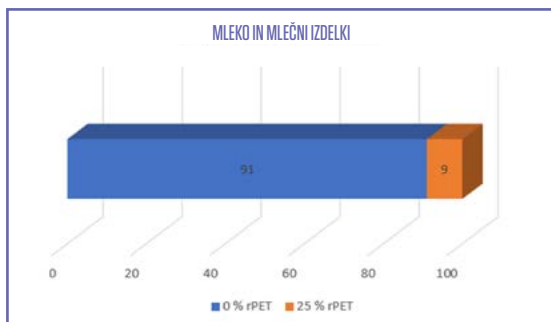
DELEŽ UPORABLJENEGA RPET

Stopnja uporabe recikliranega PET (rPET) za plastenke pijač se je v letu 2020 glede na 2019 nekoliko povečala, pri mleku in mlečnih izdelkih pa zmanjšala.

SLIKA 2: DELEŽ PLASTENK ZA PIJAČE TER MLEKO IN MLEČNE IZDELKE PO VSEBNOSTI RPET, 2020 (%)

⁹ Analiza ravnanja z odpadno plastično embalažo: Analiza ravnanja s plastenkami pijač, povzetek zaključnega poročila. GZS-Zbornica kmetijskih in živalskih podjetij, 2021. https://www.gzs.si/zbornica_kmetijskih_in_zivalskih_podjetij/Novice/ArticleId/79457/porocilo-analiza-ravnanja-z-odpadno-plasticno-embalazo-analiza-ravnanja-s-plastenkami-pijac

SLIKA 3: DELEŽ PLASTENK PO KOLIČINI EMBALIRANIH PIJAČ TER MLEKA IN MLEČNIH IZDELKOV, 2020 (%)

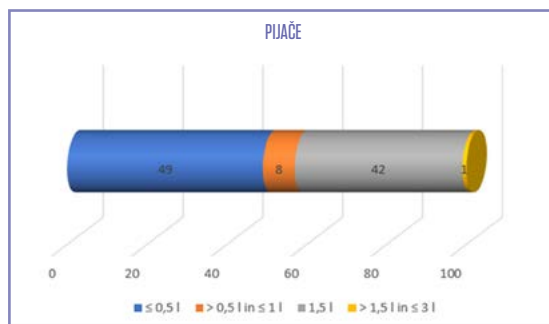

TABELA 2: PRIMERJAVA UPORABE PLASTENK, KI VSEBUJEJO rPET, 2019 IN 2020

Vsebnost rPET	Delež plastenk po vsebnosti rPET (%)			
	Pijače		Mleko in mlečni izdelki	
	2019	2020	2019	2020
0 %	71	63	88	91
10 %		1		
20 %	24	31		
25 %			12	9
50 %	5	4		
100 %	<1	1		

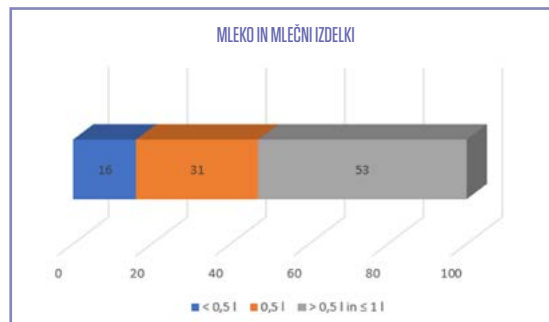

TABELA 3: PRIMERJAVA PLASTENK PO VELIKOSTI, 2019 IN 2020

Prostornina plastenk	Delež plastenk po prostornini (%)			
	Pijače		Mleko in mlečni izdelki	
	2019	2020	2019	2020
0,5 l in manj	50	49	46	47
Več kot 0,5 l do vključno 1 l	8	8	54	53
1,5 l	41	42		
Več kot 1,5 l do vključno 3 l	1	1		

VELIKOST PLASTENK

Struktura plastenk po velikosti ostaja enaka kot 2019, kar velja tako za pijače kot tudi za mleko in mlečne izdelke. Pri pijačah prevladujejo 0,5- in 1,5-litrške plastenke (skupaj 90 %), medtem ko pri mleku in mlečnih izdelkih 0,5- in 1-litrške plastenke (skupaj 81 %).

BARVA PLASTENK

Največ plastenk za pijače je brezbarvnih (52 %), sledijo zelene (29 %) in modre (16 %). Druge barve so še rjava, oranžna ... (3 %). Delež zelenih plastenk se je glede na leto 2019 povečal. Pri mleku in mlečnih izdelkih prevladujejo bele plastenke (87 %), brezbarvnih plastenk je okoli 13 %. Delež belih plastenk se je glede na leto 2019 nekoliko povečal.

SLIKA 4: DELEŽ PLASTENK ZA PIJAČE TER MLEKO IN MLEČNE IZDELKE PO BARVI, 2020 (%)

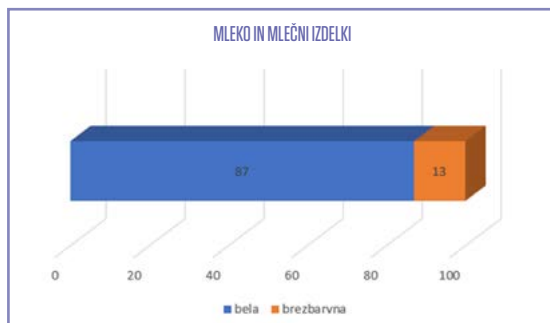
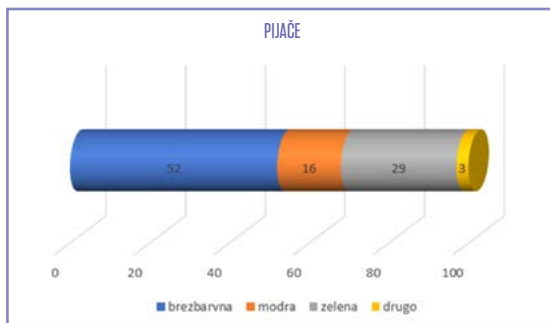

TABELA 4: PRIMERJAVA PLASTENK PO BARVI, 2019 IN 2020

Barva plastenk	Delež plastenk po barvi (%)			
	Pijače		Mleko in mlečni izdelki	
	2019	2020	2019	2020
Brezbarvna	66	52	18	13
Modra	15	16		
Zelena	15	29		
Bela			82	87
Drugo*	4	3		

*Drugo = temno modra, oranžna, rjava

3.1.

Ocena količine plastenk, danih na trg

Da bi ocenili število plastenk, danih na trg v Sloveniji, smo izhajali iz naslednjih podatkov:

• pri pijačah:

- a) poraba pijač v Sloveniji je leta 2020 znašala 295,1 milijonov litrov (brez pijač, ki jih je treba pred pitjem dodatno razredčiti)¹⁰,
- b) 78 % teh količin se polni v plastenke (analiza ZIP 2021),
- c) 160,7 milijonov litrov pijač predstavlja 164,8 milijonov plastenk (analiza ZIP 2021),

• pri mleku in mlečnih izdelkih:

- a) leta 2020 je bilo danih na trg v Sloveniji 18,8 milijona plastenk (analiza ZIP 2021)¹¹,
- b) delež uvoženih izdelkov glede na porabo v letu 2020 znaša 29 % (ocena v okviru analize ZIP 2021 na podlagi podatkov Eurostat).

Na podlagi števila plastenk in povprečne mase plastenk, ki se uporabljajo za polnjenje pijač ter mleka in mlečnih izdelkov, smo ocenili še maso plastenk, danih na trg v Sloveniji, vključno s pokrovciki in etiketami.

TABELA 5: OCENA ŠTEVILA IN SKUPNE MASE PLAGTENK, DANIH NA TRG V SLOVENIJI, 2020

	Število plastenk (mio)	Povprečna masa plastenk* (g)	Skupna masa plastenk* (t)
Plastenke za pijače	236	30,9	7.292
Plastenke za mleko in mlečne izdelke	26	30,6	796
Skupaj	262		8.088

*vključno s pokrovčkom in etiketo

TABELA 6: PRIMERJAVA ŠTEVILA IN SKUPNE MASE PLAGTENK, 2019 IN 2020

	2019		2020	
	Število plastenk (mio)	Skupna masa plastenk* (t)	Število plastenk (mio)	Skupna masa plastenk* (t)
Plastenke za pijače	257	8.018	236	7.292
Plastenke za mleko in mlečne izdelke	26	814	26	796
Skupaj	283	8.832	262	8.088

*vključno s pokrovčkom in etiketo

Število plastenk, danih na trg v Sloveniji, je bilo leta 2020 manjše kot leta 2019. Enako velja tudi za skupno maso. Razlogi za nižje količine so predvsem v nižji porabi pijač leta 2020 v primerjavi z 2019. Poraba pijač je leta 2020 znašala 295,1 milijonov litrov, leta 2019 pa 321,8 milijonov litrov (brez pijač, ki jih je treba pred pitjem dodatno razredčiti)¹².

¹⁰ Vir: UNESDA, 2021. Data Extract taken from GlobalData's Soft Drinks Market Insights Database: <https://www.unesda.eu/consumption/>.

¹¹ Podatki o plastenkah, danih na trg v Sloveniji iz naslova uvoza mleka in mlečnih izdelkov, niso vključeni.

¹² Glej točko 10.

Ocenjujemo, da je bilo leta 2020 danih na trg v Sloveniji okoli 262 milijonov plastenk pijač ter mleka in mlečnih izdelkov. S tem je posledično nastalo okoli 8.088 ton odpadnih plastenk. V primerjavi z letom 2019 so količine nekoliko nižje. Razlogi za nižje količine so predvsem nižja poraba pijač.

Preko 99 % plastenk je iz PET materiala. Uporaba plastenk iz recikliranega materiala (rPET) je narasla.

Največ plastenk pijač je brezbarvnih, sledijo zelene in modre. Delež zelenih plastenk se je v primerjavi z letom 2019 povečal. Na področju mlekarstva prevladujejo bele plastenke.

3.2.

Ločeno zbiranje odpadnih plastenk pijač

Ločeno zbiranje je zbiranje, pri katerem so tokovi odpadkov ločeni glede na vrsto in naravo odpadkov, tako da se olajša posamezna obdelava.¹³ Pri tem se lahko dopusti, da se nekatere vrste odpadkov zbira skupaj, če to ne ovira visokokakovostnega recikliranja.

V Sloveniji se odpadne plastenke pijač v glavnem zbirajo v okviru sistema obvezne občinske gospodarske javne službe zbiranja komunalnih odpadkov, skupaj z drugo odpadno plastično, kovinsko in sestavljeno embalažo, kot mešana odpadna embalaža (številka odpadka 15 01 06).

Na celotnem območju Slovenije deluje 64 izvajalcev obvezne občinske gospodarske javne službe zbiranja komunalnih odpadkov¹⁴, vzpostavljena je mreža prevzemnih mest po sistemu »od vrat do vrat«, zbiralnic in zbirnih centrov.

Odpadna embalaža, zbrana v okviru sistema javne službe, se mora oddajati DROE, ki upravljajo skupne sisteme ravnanja z odpadno embalažo. V Sloveniji je vzpostavljenih šest skupnih sistemov.¹⁵ DROE morajo odpadno embalažo prevzemati in zanjo zagotoviti nadaljnje ravnanje.

V preteklih letih DROE niso prevzemale celotne količine odpadne embalaže, ki so jo zbrali izvajalci javne službe zbiranja komunalnih odpadkov, kar je privedlo do kopičenja odpadne embalaže v zbirnih centrih izvajalcev javne službe. Da bi zmanjšali tveganje za okolje in zdravje ljudi, ki ga predstavlja nakopičena odpadna embalaža, so bili sprejeti interventni ukrepi države¹⁶, na podlagi katerih so lahko izvajalci javne službe zbiranja odpadno embalažo, ki je niso prevzele DROE, sami oddali v nadaljnjo obdelavo izvajalcem obdelave. Stroške ravnanja z odpadno embalažo je v tem primeru prevzela država (MOP).

V letu 2020 so DROE od izvajalcev javne službe zbiranja prevzele 45.472 ton mešane komunalne odpadne embalaže¹⁷, na podlagi interventnih ukrepov države pa so izvajalci javne službe zbiranja izvajalcem obdelave oddali 55.452 ton mešane komunalne odpadne embalaže¹⁸.

Medtem ko je delež izsortirane plastike (LDPE, HDPE, PET, PP, PS) iz mešane komunalne odpadne embalaže, ki so jo prevzele DROE, znašal 18 %, je ta pri odpadni embalaži, prevzeti na podlagi interventnih ukrepov, znašal samo 5 %. Odpadna embalaža, prevzeta na podlagi interventnih ukrepov, je bila izpostavljena vremenskim vplivom, kar je dodatno vplivalo na kakovost zbrane odpadne embalaže in nadaljnje ravnanje z njo.

¹³ Uredba o odpadkih (Uradni list RS, št. 37/15, 69/15 in 129/20).

¹⁴ Vir: MOP, ARSO, evidenca z dne 9. 7. 2021: <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MOP/Dokumenti/Odpadki/Podatki/Evidenca-izvajalcev-javne-sluzbe-zbiranja-odpadkov.pdf>

¹⁵ Vir: MOP, ARSO, evidenca z dne 16. 12. 2020: <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MOP/Dokumenti/Odpadki/Podatki/Odpadna-embalaza.pdf>

¹⁶ Zakon o interventnih ukrepih (ZIUZEOP-A): <https://www.gov.si/novice/2020-05-07-ravnanje-z-odpadno-embalazo-v-skladu-z-zakonom-o-interventnih-ukrepih-ziuzeop-a/>

¹⁷ Vir: Poročila DROE za leto 2020, oddana ARSO.

¹⁸ Vir: MOP, podatki o prevzemu in obdelavi mešane odpadne embalaže na podlagi ZIUZEOP.

Delež izsortiranih odpadnih plastenk se po posameznih izvajalcih sortiranja močno razlikuje, giblje se od 4 % do 20 %. Na podlagi odgovorov devetih izvajalcev sortiranja smo izračunali, da je delež izsortiranih odpadnih plastenk pijač 8,25 %, pri čemer je iz PET materiala okoli 90 % plastenk (brezbarvnih 40 % in barvnih 50 %), 10 % plastenk pijač pa je iz drugih polimerov (PP, PS).

Koliko odpadnih plastenk se izsortira, je odvisno od virov nastajanja mešane odpadne embalaže in načina zbiranja, gostote poselitve in značilnosti območja, od koder je odpadna embalaža (podeželje, mesta), letnega časa, kakovosti zbrane odpadne embalaže ter od načina sortiranja in vrste frakcij, ki se izločajo skupaj s plastenkami pijač.

Pri sortiranju se je doslej zasledoval cilj pridobivanja materiala za namene recikliranja. Število frakcij in obseg sortiranja se od izvajalca do izvajalca razlikuje, kar je odvisno tudi od pogodbenega odnosa, ki ga imajo DROE z izvajalci sortiranja. Glavni vir PET materiala so plastenke pijač, z ali brez plastenk mleka in mlečnih izdelkov. Izsortirajo se plastenke v velikosti do treh litrov, lahko pa tudi večje od treh litrov. Vir PET materiala so še plastenke od sirupov za pripravo pijač (ne štejejo za proizvode po Direktivi SUP) ter plastenke živilskih (olja, kis itd.) in neživilskih izdelkov (detergenti za pomivanje posode, tekoče milo, ustne vodice itd.), vendar ne povsod. Odvisno od prevzemnikov in namena uporabe reciklata (stik z živilii ali za druge namene), so s strani prevzemnikov odpadkov podani pogoji glede kakovosti odpadnih PET plastenk. Informacij, za kakšne namene se bo uporabljal pridobljeni reciklat, izvajalci sortiranja nimajo. Enako velja tudi za DROE.

V okviru analize nismo evidentirali, da bi se poleg navedenih odpadnih plastenk v postopku sortiranja izločevale tudi druge oblike odpadne PET embalaže, kot so npr. škatle za slaščice, posodice za sadje, razni pladnji ipd.

OCENA KOLIČIN ODPADNIH PLASTENK IN IZRAČUN DELEŽA LOČENEGA ZBIranJA

Z Izvedbenim sklepom Komisije (EU) 2021/1752 je določena metodologija za izračun količine ločeno zbranih odpadnih plastenk za pijačo. Količina ločeno zbranih odpadnih plastenk za pijačo se izračuna tako, da se teža ločeno zbranih odpadnih plastenk deli s težo takih plastenk, danih na trg. Dobljeno razmerje se izrazi v odstotkih. S sklepom je podrobneje opredeljena metodologija za določitev teže ločeno zbranih odpadnih plastenk in teže plastenk, danih na trg.

V primeru, da se odpadne plastenke zbirajo skupaj z drugimi frakcijami komunalnih odpadkov, ki so embalaža, ali z drugimi plastičnimi, kovinskimi, papirnimi ali steklenimi frakcijami komunalnih odpadkov, ki niso embalaža, ki se zbirajo ločeno za namene recikliranja¹⁹, se teža odpadnih plastenk meri pri izhodu iz postopkov sortiranja, kadar so ločene od drugih odpadkov, s katerimi so bile zbrane.

Ob tem velja opozoriti, da odpadne plastenke pijač, ki so izločene v postopku obdelave mešanih komunalnih odpadkov, ne štejejo za ločeno zbrane odpadne plastenke.

V skladu z navedenim smo se pri določitvi deleža ločenega zbiranja osredotočili na količine odpadnih plastenk pijač, ki se izsortirajo iz odpadne mešane embalaže (številka odpadka 15 01 06), v okviru katere se zbirajo skupaj z drugo odpadno plastično, kovinsko in sestavljeno embalažo.

Delež ločenega zbiranja odpadnih plastenk pijač smo ocenjevali na podlagi podatkov:

- o količinah mešane komunalne odpadne embalaže, ki so jo prevzele DROE,
- o količinah mešane komunalne odpadne embalaže, prevzete v obdelavo na podlagi interventnih ukrepov države in
- o količinah izsortiranih odpadnih plastenk pijač iz mešane odpadne embalaže.

Izhodiščni podatki za oceno deleža ločenega zbiranja odpadnih plastenk pijač:

- količina obdelane mešane komunalne odpadne embalaže: 100.924 ton,
- količina obdelane mešane komunalne odpadne embalaže, ki se upošteva pri izračunu količin izsortiranih odpadnih plastenk pijač: 62.162 ton²⁰,
- delež izsortiranih odpadnih plastenk pijač: 8,25 % (izračun temelji na podatkih devetih izvajalcev sortiranja, ki predstavljajo 79 % količin mešane komunalne odpadne embalaže, ki smo jih upoštevali pri izračunu količin izsortiranih odpadnih plastenk pijač).

¹⁹ Ob tem morajo biti izpolnjeni še naslednji pogoji:

- (a) v sistemu zbiranja se ne zbirajo odpadki, ki bi lahko vsebovali nevarne snovi;
- (b) zbiranje odpadkov in nadaljnje sortiranje sta zasnovana in izvedena tako, da se čim bolj zmanjša kontaminacija med zbranimi odpadnimi plastenkami za enkratno uporabo ter odpadno plastiko, ki ne izvira iz takih plastenk, in drugimi odpadki;
- (c) izvajalci dejavnosti ravnanja z odpadki vzpostavijo sisteme zagotavljanja kakovosti, da preverijo ali so izpolnjeni pogoji iz točk (a) in (b).

²⁰ Pri izračunu nismo upoštevali količin, pri katerih je bil delež plastike (LDPE, HDPE, PET, PP, PS) zelo nizek – manj kot 2 % (slaba kakovost odpadne embalaže – izpostavljenost vremenskim vplivom).

TABELA 7: OCENA DELEŽA LOČENEGA ZBIRANJA ODPADNIH PLAGENK PIJAČ, 2020

Masa plastenk danih na trg (t)*	Masa ločeno zbranih odpadnih plastenk (t)	Delež ločenega zbiranja
8.088	5.128	63 %

* podatek se nanaša na plastenke pijač, vključno z mlekom in mlečnimi izdelki

Zaradi spremembe v metodologiji in posledično nižje mase plastenk danih na trg, ki se upošteva pri izračunu deleža ločenega zbiranja, smo na novo preračunali tudi delež ločenega zbiranja za 2019.

TABELA 8: PRIMERJAVA DELEŽA LOČENEGA ZBIRANJA ODPADNIH PLAGENK PIJAČ, 2019 IN 2020

2019			2020		
Masa plastenk danih na trg (t)*	Masa ločeno zbranih odpadnih plastenk (t)**	Delež ločenega zbiranja	Masa plastenk danih na trg (t)*	Masa ločeno zbranih odpadnih plastenk (t)	Delež ločenega zbiranja
8.632	6.509	74 %	8.088	5.128	63 %

* podatek se nanaša na plastenke pijač, vključno z mlekom in mlečnimi izdelki

** izračun na podlagi rezultatov analize 2020

Ugotavljamo, da se je v letu 2020 ločeno zbralo manj odpadnih plastenk kot leta 2019. Ocenjujemo, da je bil v letu 2020 delež ločeno zbranih odpadnih plastenk pijač (vključno z mlekom in mlečnimi izdelki) okoli 63 %, medtem ko je ta leta 2019 znašal okoli 74 %.

Odvisno od DROE in izvajalcev sortiranja ter obsega sortiranja so v frakcijah odpadnih plastenk pijač, ki se izsotirajo iz mešane odpadne embalaže, lahko prisotne tudi odpadne plastenke, ki niso odpadne plastenke pijač oziroma ne zapadejo pod Direktivo SUP. Da bi ocenili njihov delež, smo izhajali:

- iz pogojev, ki veljajo za uporabo recikliranega PET za namene stika z živili, na osnovi katerih vhodni material v postopek recikliranja PET ne sme vsebovati več kot 5 % PET iz neživilskih potrošniških izdelkov²¹ in

- iz strukture PET proizvodov na trgu EU 28+2, iz katere izhaja, da se 71 % PET proizvodov nanaša na plastenke, pri čemer je 66 % plastenk za pijače in 5 % drugih plastenk.²²

Ocenjujemo, da je delež odpadnih plastenk, ki se izsotirajo skupaj z odpadnimi plastenkami pijač in ne zapadejo pod Direktivo SUP, med 5 % in 7 %.

Prisotnost drugih odpadkov pri izhodu iz postopka sortiranja lahko vpliva na pristop k izračunu deleža ločenega zbiranja in na težo odpadnih plastenk pijač, ki se upošteva pri izračunu deleža ločeno zbranih odpadnih plastenk. V tem primeru se v skladu z Izvedbenim sklepom Komisije (EU) 2021/1752 uporablja 8. odstavek člena 2, ki pravi:

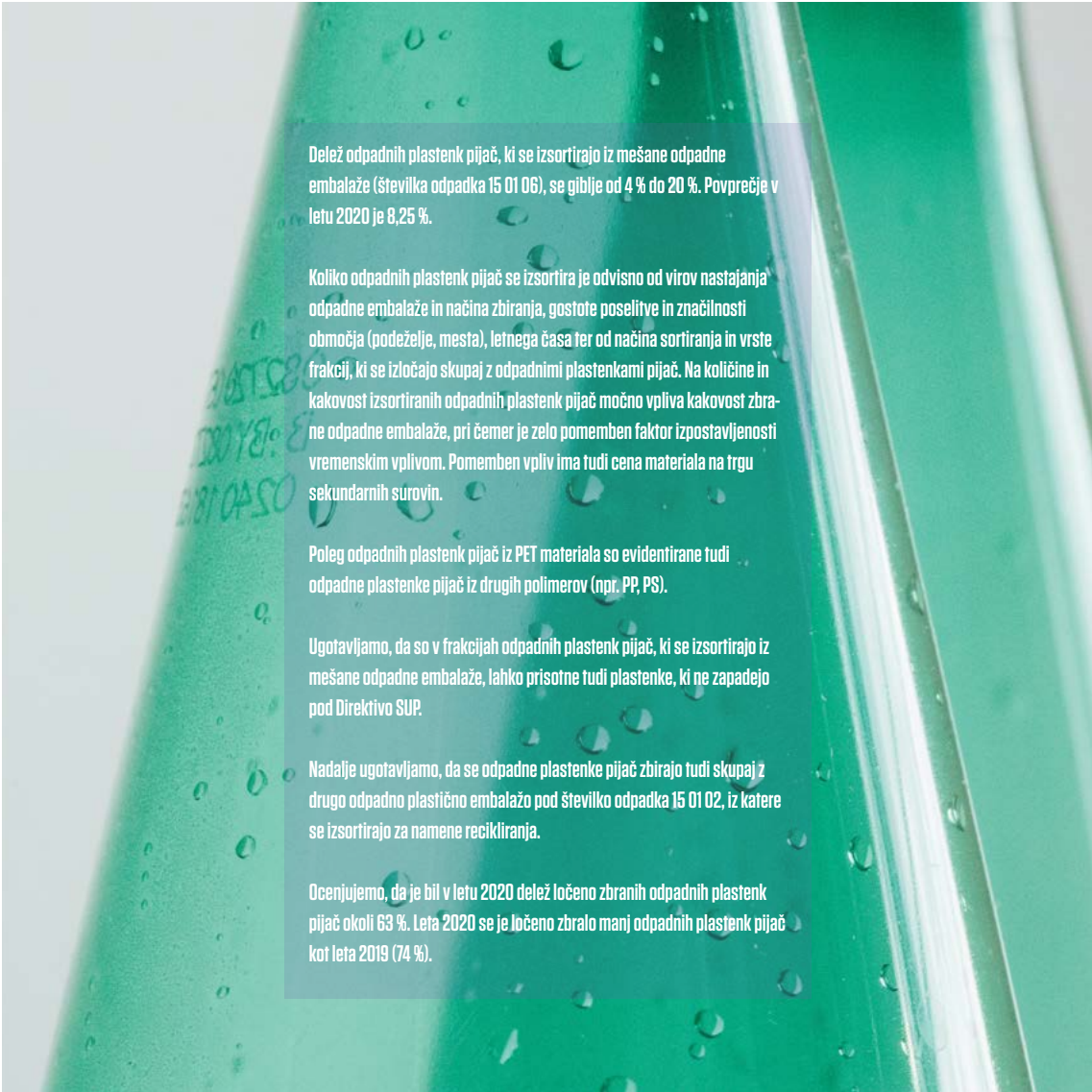
»Kadar so pri izhodu iz postopka sortiranja prisotne odpadne plastenke za enkratno uporabo in druga odpadna embalaža iz istega polimera, je teža odpadnih plastenk za enkratno uporabo sorazmerna deležu odpadnih plastenk za enkratno uporabo pri vходу v postopek sortiranja. Ta delež se določi na podlagi reprezentativnega vzorčenja in naknadne analize sestave ali z uporabo elektronskih registrov.«

V izračunu deleža ločenega zbiranja nismo upoštevali odpadnih plastenk pijač, ki se zbirajo bodisi ločeno od drugih odpadkov ali skupaj z drugo odpadno plastično embalažo pod številko odpadka 15 01 02. V okviru analize smo evidentirali, da gre za manjše količine (nekaj 100 ton) odpadnih plastenk pijač, ki se izsotirajo iz odpadne plastične embalaže. Pričakujemo, da bo ta način zbiranja in sortiranja ustrezno upoštevala uredba, ki je v pripravi in bo v slovenski pravni red prenesla Direktivo SUP (SUP uredba).

Menimo, da so za spremljanje izvajanja ciljev ločenega zbiranja odpadnih plastenk pijač, nujno potrebni čim bolj zanesljivi podatki o masi plastenk, danih na trg, obdelane mešane odpadne embalaže in izsotiranih odpadnih plastenk pijač.

²¹ EFSA Panel on food contact materials, enzymes, flavourings and processing aids (CEF); Scientific Opinion on the criteria to be used for safety evaluation of a mechanical recycling process to produce recycled PET intended to be used for manufacture of materials and articles in contact with food. EFSA Journal 2011;9(7):2184. [26 pp.] doi:10.2903/j.efsa.2011.2184. Available online: www.efsa.europa.eu/efsajournal.

²² Euronomia. 2020. PET Market in Europe: State of Play.

Delež odpadnih plastenk pijač, ki se izsotirajo iz mešane odpadne embalaže (številka odpadka 15 01 06), se giblje od 4 % do 20 %. Povprečje v letu 2020 je 8,25 %.

Koliko odpadnih plastenk pijač se izsotira je odvisno od virov nastajanja odpadne embalaže in načina zbiranja, gostote poselitve in značilnosti območja (podeželje, mesta), letnega časa ter od načina sortiranja in vrste frakcij, ki se izločajo skupaj z odpadnimi plastenkami pijač. Na količine in kakovost izsotiranih odpadnih plastenk pijač močno vpliva kakovost zbrane odpadne embalaže, pri čemer je zelo pomemben faktor izpostavljenosti vremenskim vplivom. Pomemben vpliv ima tudi cena materiala na trgu sekundarnih surovin.

Poleg odpadnih plastenk pijač iz PET materiala so evidentirane tudi odpadne plastenke pijač iz drugih polimerov (npr. PP, PS).

Ugotavljamo, da so v frakcijah odpadnih plastenk pijač, ki se izsotirajo iz mešane odpadne embalaže, lahko prisotne tudi plastenke, ki ne zapadejo pod Direktivo SUP.

Nadalje ugotavljamo, da se odpadne plastenke pijač zbirajo tudi skupaj z drugo odpadno plastično embalažo pod številko odpadka 15 01 02, iz katere se izsotirajo za namene recikliranja.

Ocenjujemo, da je bil v letu 2020 delež ločeno zbranih odpadnih plastenk pijač okoli 63 %. Leta 2020 se je ločeno zbralo manj odpadnih plastenk pijač kot leta 2019 (74 %).

3.3.

Ocena izvajanja priporočil in predlogov iz analize 2020

V okviru analize 2020 smo ugotovili, da je v Sloveniji vzpostavljena dobra infrastruktura za ločeno zbiranje komunalnih odpadkov. Opozorili smo na slabo kakovost ločeno zbrane mešane komunalne odpadne embalaže, znotraj katere se zbira glavnina plastenk. Priporočili smo krepitev povezovanja deležnikov, komunikacijo med njimi o možnostih izboljšav in nadgradnje obstoječega sistema zbiranja komunalnih odpadkov z ločnim zbiranjem odpadnih plastenk, koordinacijo kampanje ozaveščanja potrošnikov glede ravnanja z odpadno embalažo, s poudarkom na zbiranju odpadnih plastenk pijač in sodelovanje z MOP pri pripravi zakonodaje in prenosu zahtev Direktive SUP v slovenski pravni red. Za deležnike, vpete v sistem ravnanja z odpadnimi plastenkami pijač, in MOP smo podali vrsto priporočil in predlogov. Ocena izvajanja predlaganih ukrepov je naslednja:

DRUŽBE ZA RAVNANJE Z ODPADNO EMBALAŽO

PRIPOROČILA IN PREDLOGI	OCENA IZVAJANJA
Vključitev trgovcev v aktivnosti vezane na plastenke pijač.	Napredka ni zaznati.
Nadgradnja sistema poročanja zavezancev o embalaži s poročanjem o plastenkah pijač. Preveriti možnosti uvedbe digitalnega spremljanja plastenk (po vzoru povratne prodajne embalaže).	Sistem poročanja se je prilagajal novi Uredbi o embalaži in odpadni embalaži ²³ , ki pa ne zahteva ločenega poročanja o plastenkah pijač. Dodatnih nadgradenj s strani DROE ni bilo. DROE menijo, da je uvedba sistema spremljanja podatkov o plastenkah nujna, vprašanje pa je, kako zagotoviti čim bolj verodostojne podatke.
Dopolnitev sistema poročanja o ravnanju z odpadno embalažo s poročanjem o masnem toku odpadnih plastenk pijač (ločeno prikazan masni tok).	Dopolnitev sistema poročanja o ravnanju z odpadno embalažo ni bilo, potekali pa so posamezni dogovori o spremembah pri poročanju. Podatki o odpadni embalaži se praviloma vodijo za plastiko skupaj, nekatere DROE pa vodijo tudi podrobnejše podatke po polimerih in barvah (npr. PET brezbarvni, PET barvni).

Okrepitev sodelovanja med DROE, izvajalci javne službe zbiranja in zbiralci DROE ter obdelovalci odpadne embalaže.	Potekala so posamična povezovanja deležnikov za sklenitev snovnega toka plastenk pijač, zbiranja in recikliranja odpadnih PET plastenk ter uporabe plastenk iz rPET pri polnjenju pijač.
Ozaveščanje potrošnikov o pravilnem ravnanju z odpadno embalažo, s poudarkom na odpadnih plastenkah pijač.	Potekala so redna informiranja o pravilnem ravnanju z odpadno embalažo, posamezne DROE so izpostavljale tudi pravilno ravnanje z odpadnimi plastenkami pijač.

IZVAJALCI JAVNE SLUŽBE ZBIRANJA IN ZBIRALCI DROE

PRIPOROČILA IN PREDLOGI	OCENA IZVAJANJA
Okrepitev sodelovanja med DROE ter izvajalci javne službe zbiranja in zbiralci DROE.	Napredka ni zaznati.
Sortirna analiza mešane odpadne embalaže in poročanje – ločeno prikazani podatki o odpadnih plastenkah pijač.	Sortirna analiza bo predvidoma uvedena z novo SUP uredbo. Zavežanci za njeno izvedbo naj bi bile DROE.
Ozaveščanje potrošnikov o pravilnem ravnanju z odpadno embalažo, s poudarkom na odpadnih plastenkah pijač.	Posamezni izvajalci so izvajali aktivnosti ozaveščanja za boljše ločevanje odpadne embalaže, niso pa izpostavljali odpadnih plastenk pijač.
Evidentiranje možnosti za izboljšave sistema zbiranja odpadnih plastenk pijač.	Posebni aktivnosti za izboljšanje sistema zbiranja odpadnih plastenk pijač – boljše ločevanje odpadne embalaže, s poudarkom na odpadnih plastenkah pijač, niso izvajali. Menijo, da je za morebitno ločeno zbiranje plastenk potreben sistemski pristop.

²³ Uradni list RS, št. 54/21.

²⁴ Glej točko 23.

OBDELOVALCI ODPADNE EMBALAŽE

PRIPOROČILA IN PREDLOGI	OCENA IZVAJANJA
Okrepitev sodelovanja z DROE.	Napredka ni zaznati.
Poročanje o izločenih frakcijah odpadnih plastenk pijač.	Nekateri izvajalci imajo uveden sistem evidentiranja in poročanja po frakcijah kot jih izsortirajo (npr. PET brezbarvni, PET barvni), drugi ne. Podatki o odpadnih plastenkah pijač se praviloma ločeno ne vodijo in poročajo, ampak skupaj z drugo plastično embalažo.
Evidentiranje možnosti za izboljšave sistema sortiranja odpadnih plastenk pijač.	Aktivnosti za izboljšanje sistema sortiranja ni bilo, razen določenih avtomatizacij linij za sortiranje v letu 2019, kar vpliva na čistost frakcij izsortiranega PET materiala.

MINISTRSTVO ZA OKOLJE IN PROSTOR

PRIPOROČILA IN PREDLOGI	OCENA IZVAJANJA
	Aktivnosti za systemske spremembe na področju proizvajalčeve razširjene odgovornosti (PRO) in prenos Direktive SUP v slovenski pravni red so v teku.
Nadgradnja obstoječega sistema poročanja o embalaži s poročanjem o plastenkah pijač (v zakonodaji).	Aprila 2021 je bila sprejeta nova Uredba o embalaži in odpadni embalaži ²⁴ . Z uredbo se ukinja količinski prag 15 ton dane embalaže letno na trg v Sloveniji za nastanek obveznosti plačila stroškov ravnanja z odpadno embalažo. Na novo se urejajo tudi obveznosti v zvezi z vpisom v evidenco proizvajalcev, vodenjem lastne evidence o dajanju embalaže na trg v Sloveniji in poročanjem ARSO.
Dopolnitev sistema poročanja o ravnanju z odpadno embalažo s poročanjem o masnem toku odpadnih plastenk pijač – ločeno prikazan masni tok (v zakonodaji).	

Dopolnitev zahteve po izločanju odpadne embalaže iz mešanih komunalnih odpadkov in oddaji DROE z zahtevo po ločenem evidentiranju izločenih odpadnih plastenk in poročanju.	V pripravi je SUP uredba, ki bo v slovenski pravni red prenesla zahteve Direktive SUP. Z njo bo urejeno tudi poročanje o plastenkah pijač in odpadnih plastenkah pijač. V pripravi je tudi novela uredbe o okoljski dajlatvi za onesnaževanje okolja zaradi nastajanja odpadne embalaže, ki bo podrobneje uredila obveznost poročanja o plastenkah pijač.
Jasna opredelitev vlog in odgovornosti vseh akterjev, vključenih v sistem ravnanja z embalažo in odpadno embalažo. Vzpostavitev neodvisnega organa/agencije z nalogami: • tekoče spremljanje tokov odpadne embalaže oziroma vzpostavitev sistema nadzora nad masnimi tokovi odpadne embalaže, • preprečitev oddaje odpadnih plastenk pijač mimo sistema DROE, • zagotovitev sledljivosti odpadne embalaže/odpadnih plastenk pijač skozi celotno verigo do končne predelave.	Sistemske spremembe na področju ravnanja z odpadno embalažo so predvidene z novim Zakonom o varstvu okolja (ZVO-2), ki je v postopku obravnave²⁵. Glede na predlog, ki predvideva eno organizacijo za istovrstne proizvode, vzpostavitev neodvisnega organa/agencije ni potrebna. Reorganizacija sistema je predvidena v letu 2022: • do 31. 5. 2022 organizacija vloži vlogo za pridobitev dovoljenja za skupno izpolnjevanje obveznosti PRO, • do 30. 9. 2022 MOP odloči o vlogi organizacije za pridobitev dovoljenja, • s 1. 1. 2023 prenehajo veljati okoljevarstvena dovoljenja za skupno izpolnjevanje obveznosti ravnanja z odpadno embalažo sedanjim DROE.
Uvedba zahteve po izdelavi sortirne analize mešane komunalne odpadne embalaže pred oddajo v obdelavo – ugotovitev sestave in poročanje, s poudarkom na odpadnih plastenkah pijač.	S SUP uredbo je predvidena tudi obveznost izdelave sortirne analize mešane odpadne embalaže. Zavezcanci za njeno izvedbo naj bi bile DROE.

Priprava navodil za poenoten pristop pri dodelitvi številke odpadne plastične embalaže.	Da bi zagotovili poenoten pristop k izvajanju zakonodaje, predlagamo, da MOP/ARSO pripravi ustrezna navodila in pojasnila glede zahtev zakonodaje, vodenja evidenc in poročanja ter izvede delavnice na to temo.
Okrepitev nadzora nad tokovi odpadnih plastenk.	S spremembo zakonodaje in sistema ravnanja z odpadno embalažo pričakujemo okrepitev nadzora nad tokovi odpadnih plastenk.

²⁵ Predlog Zakona o varstvu okolja (ZVO-2), prva obravnava: www.dz-rs.si

4.
Značilnosti
vračljive
embalaže
za pijače,
vključno
s pivom

Vračljiva embalaža je definirana kot embalaža, ki je bila zasnovana, oblikovana in dana na trg v Republiki Sloveniji, da bi v svojem življenjskem ciklu opravila več poti ali krogov, tako da bi se znova napolnila ali uporabila za isti namen, za katerega je bila zasnovana²⁶. Za embalažo, ki kot vračljiva kroži v nadzorovanem kroženju vračljive embalaže²⁷, se ne poroča DROE ter ne plačuje stroškov ravnanja z njo in tudi ne okoljske dajatve za onesnaževanje okolja zaradi nastajanja odpadne embalaže²⁸. Poročati pa je treba o količini nove embalaže, vključene v nadzorovano kroženje vračljive embalaže zaradi povečanja obsega embaliranega blaga v vračljivi embalaži ali zaradi nadomeščanja količin embalaže, ki se je po uporabi zavrгла oziroma se po uporabi ni vrnila v nadzorovano kroženje vračljive embalaže. Za ta del se plačujejo tudi stroški ravnanja z odpadno embalažo in okoljska dajatev.

V zvezi z vračljivo embalažo so v veljavi Uzance o vračanju in prevzemanju vračljive embalaže²⁹, ki so jih sprejela Trgovinska zbornica Slovenije, GZS-ZKŽP ter Turistično gostinska zbornica Slovenije (Uzance TZS).

Namen teh uzanc je zagotoviti:

- čim hitrejšo obračanje vračljive embalaže in nemoten proizvodni in prodajni proces,
- poenotenje kavcijskih vrednosti istovrstne vračljive embalaže različnih dobaviteljev,
- čim manjše stroške na enoto proizvoda,
- varovanje okolja pred škodljivimi posledicami nenadzorovanega odlaganja embalaže,
- zaščito potrošnika.

V embalažnem krogotoku vračljiva embalaža prehaja od enega uporabnika do drugega preko dveh načinov vodenja embalaže: evidenčnega ali finančnega. Dobavitelji blaga in uporabniki vračljive embalaže priporočajo, da se vračljiva embalaža vodi praviloma finančno, in sicer na način, kot izhaja iz Priloge 1 Uzanc TZS.

cenik kavcijskih vrednosti je sestavni del Uzanc TZS. Vračljiva embalaža, ki ni uvrščena v ta cenik, se ne šteje za vračljivo embalažo po teh uzancih in je predmet medsebojnih pogodb med dobavitelji in uporabniki.

Pri zbiranju podatkov o uporabi vračljive embalaže smo izhajali iz Izvedbenega sklepa Komisije (EU) 2019/665³⁰, ki določa preglednice za poročanje Evropski komisiji in

vprašalnika, ki se ga priporoča za bolj podrobno zbiranje informacij o uporabi vračljive embalaže neposredno od gospodarskih subjektov³¹.

V okviru analize smo se osredotočili na vračljivo prodajno embalažo, prostornine do treh litrov in več kot tri litre, ki jo člani ZIP uporabljajo za polnjenje pijač, vključno s pivom. V ta del analize nismo vključili področja mlekarstva, razen nekaj osnovnih informacij o uporabi vračljive embalaže.

Za embaliranje pijač se v glavnem uporabljajo embalažne enote v velikosti do vključno treh litrov. Delež pijač, ki se polni v embalažne enote do treh litrov, znaša okoli 99 %, upoštevajoč še pivo, je ta delež nekoliko nižji. Embalaža večja od treh litrov se uporablja predvsem za embaliranje piva (vračljivi kovinski sodi).

Vračljivo prodajno embalažo in s tem povezano tudi skupinsko embalažo (nosilke, zabojji) uporablja manjše število podjetij, članov ZIP, medtem ko je uporaba vračljive transportne embalaže (lesene palete) širše uveljavljena, tako v sektorju pijač (vključno s pivom) kot tudi mlekarstva. V sektorju mlekarstva uporabe vračljive prodajne embalaže nismo evidentirali.

Za vračljivo prodajno embalažo za embaliranje pijač (vključno s pivom) do treh litrov se uporablja steklo, za embalažne enote nad tremi litri pa plastika in kovine. V vračljive steklenice se polnijo voda, brezalkoholne pijače, sokovi in nektarji ter pivo. Večje embalažne enote pa se uporabljajo za pivo (kovinski sodi) in vodo (plastični baloni). Značilnosti vračljive prodajne embalaže so podane v Tabeli 9.

²⁶ Uredba o embalaži in odpadni embalaži (Uradni listi RS, št. 54/21).

²⁷ Nadzorovano kroženje vračljive embalaže je kroženje vračljive embalaže, za plačilo kavcije ali brezplačno, v sistemu nadzorovane ponovne uporabe in distribucije embalaže, tako da se doseže najvišja mogoča stopnja vračanja uporabljenih embalaže in njene ponovne uporabe, iz sistema pa se sme embalaža izločevati le po posebnem nadzorovanem postopku.

²⁸ Uredba o okoljski dajatvi za onesnaževanje okolja zaradi nastajanja odpadne embalaže (Uradni listi RS, št. 32/06, 65/06, 79/06, 19/10, 68/17 in 82/18).

²⁹ Uradni listi RS, št. 12/13.

³⁰ Izvedbeni sklep Komisije (EU) 2019/665 o spremembi Odločbe 2005/270/ES o določitvi preglednic za sistem zbirke podatkov na podlagi Direktive Evropskega parlamenta in Sveta 94/62/ES o embalaži in odpadni embalaži.

³¹ Guidance for the compilation and reporting of data on packaging and packaging waste according to Decision 2005/270/EC, Version of 21 May 2021, Appendix 4: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/waste/methodology>.

TABELA 9: ZNAČILNOSTI VRAČLJIVE PRODAJNE EMBALAŽE

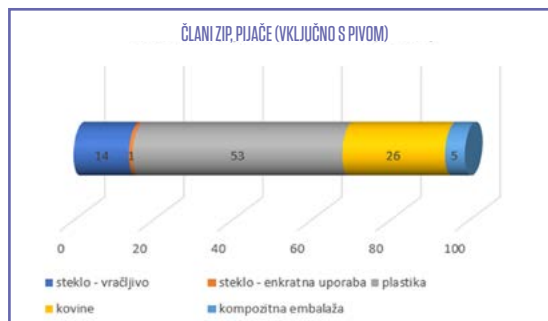
	Vračljiva embalaža do 3 l	Vračljiva embalaža večja od 3 l
Embalažni material	steklo	plastika, kovine
Kategorije pijač	voda, brezalkoholne pijače, sokovi in nektarji ter pivo	voda (plastika), pivo (kovine)
Volumen embalažne enote (l)	0,24-1	18,9-50
Število kroženj ene embalažne enote na leto	1,5-7	3,6-6,5
Število kroženj v življenjski dobi ene embalažne enote	10-35	18-97,5
Stopnja ponovne uporabe (%) ³²	70-100	100
Transportna pot (km)	60-360	60-100
Kavcijski sistem (Uzance TZS)	večina	da
Kavcija z DDV (EUR) ³³	0,08-0,16	40-50

Večina obravnavane embalaže je vključena v kavcijski sistem, za katerega veljajo Uzance TZS.

Stopnja ponovne uporabe je odvisna od velikosti in materiala embalažnih enot. Tudi pri stekleni embalaži je možno doseči visoko stopnjo ponovne uporabe, do 100 %. Le-ta se pri stekleni embalaži giblje med 70 % in 100 %, pri večjih embalažnih enotah iz kovin ali plastike pa je 100 %.

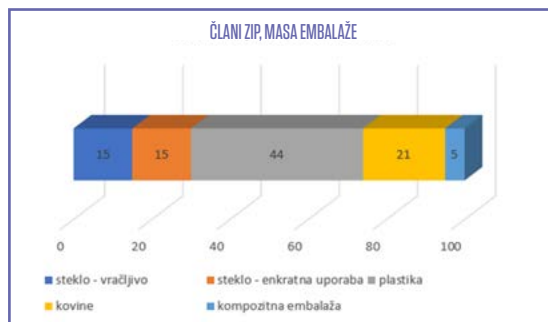
15 % pijač (vključno s pivom), ki jih člani ZIP polnijo v embalažo prostornine do treh litrov in dajo na trg v Sloveniji (upoštevajoč tudi podatke za trgovske blagovne znamke), je embaliranih v steklo, pri čemer se 14 % nanaša na vračljive steklenice in 1 % na steklenice za enkratno uporabo (Slika 5). Podatki se nanašajo na leto 2020.

SLIKA 5: DELEŽ PIJAČ (VKLJUČNO S PIVOM) PO MATERIALIH ZA EMBALIRANJE, ČLANI ZIP, 2020 (%)

Če izhajamo iz mase prodajne embalaže, predstavlja delež vračljive steklene embalaže (nova embalaža, ki je prvič dana na trg) 15 % celotne mase prodajne embalaže, ki so jo dali na trg v Sloveniji člani ZIP (upoštevajoč tudi podatke za trgovske blagovne znamke) leta 2020, 15 % pa je tudi delež steklene embalaže za enkratno uporabo (Slika 6).

SLIKA 6: DELEŽ EMBALAŽE PO MATERIALIH ZA EMBALIRANJE PIJAČ (VKLJUČNO S PIVOM), ČLANI ZIP, 2020 (%)

³² Stopnja ponovne uporabe: razmerje med količino vračljive embalaže, ki je bila ponovno uporabljena/napolnjena in količino vseh polnitev vračljive embalaže (slednje vključuje novo embalažo, ki je bila vključena v sistem) v danem letu. To je dejansko ponovno uporabljena embalaža glede na vso vračljivo embalažo, ki je bila vključena v sistem v danem letu.

³³ Trgovinska zbornica Slovenije, Cenik kavcijskih vrednosti vračljive embalaže, 20. 7. 2021.

Ugotavljamo, da se vračljiva steklena embalaža (embalaža do treh litrov) uporablja za embaliranje vode, brezalkoholnih pijač, sokov in nektarjev ter tudi piva. Večje embalažne enote se pretežno uporabljajo za pivo (kovinski sodi), v manjši meri tudi za vodo (plastični baloni).

Delež pijač (vključno s pivom) v stekleni vračljivi embalaži, ki jih polnijo člani ZIP in dajo na trg v Sloveniji (upoštevajoč tudi podatke za trgovske blagovne znamke) znaša 14 %, 1 % pa se jih polni v stekleno embalažo za enkratno uporabo. Izraženo glede na maso prodajne embalaže, dane na trg, to pomeni 15 % vračljivih steklenic in 15 % steklenic za enkratno uporabo. Podatki se nanašajo na leto 2020.

Stopnja ponovne uporabe je pri stekleni embalaži med 70 % in 100 %, pri večjih embalažnih enotah (kovine, plastika) pa 100 %.

5.

Zaključek s priporočili

Ugotavljamo, da se stanje ravnanja z mešano komunalno odpadno embalažo, v okviru katere se zbira glavnina odpadnih plastenk pijač, v letu 2020 v primerjavi z 2019 ni izboljšalo oziroma se je celo poslabšalo. DROE so prevzele precej manj mešane komunalne odpadne embalaže kot v letu 2019. Za del, ki ga niso prevzele DROE, se je zagotovilo ravnanje preko interventnih ukrepov države. Odpadna embalaža, prevzeta na podlagi interventnih ukrepov, je bila izpostavljena vremenskim vplivom in je bila posledično slabe kakovosti. To je vplivalo na nadaljnje ravnanje z odpadno embalažo in delež izsortiranih odpadnih plastenk pijač.

Ocenjujemo, da je bil v letu 2020 delež ločeno zbranih odpadnih plastenk pijač okoli 63 %. V letu 2020 se je ločeno zbralo manj odpadnih plastenk pijač kot leta 2019, ko se je ločeno zbralo 74 % odpadnih plastenk pijač.

Izvajanje predlaganih ukrepov je odvisno od sistemskih sprememb, ki so v pripravi. Dokler te ne bodo sprejete, ni pričakovati sprememb in napredka v zvezi z ravnanjem z odpadnimi plastenkami pijač v praksi. Te so odvisne od sprejetja Zakona o varstvu oko-

lja (ZVO-2), ki je v postopku obravnave ter SUP uredbe in sprememb Uredbe o okoljski dajlatvi za onesnaževanje okolja zaradi nastajanja odpadne embalaže, ki sta v pripravi. Reorganizacija sistema ravnanja z odpadno embalažo bo predvidoma potekala v letu 2022. S spremembo zakonodaje in sistema ravnanja z odpadno embalažo pričakujemo tudi okrepitev nadzora nad tokovi odpadnih plastenk.

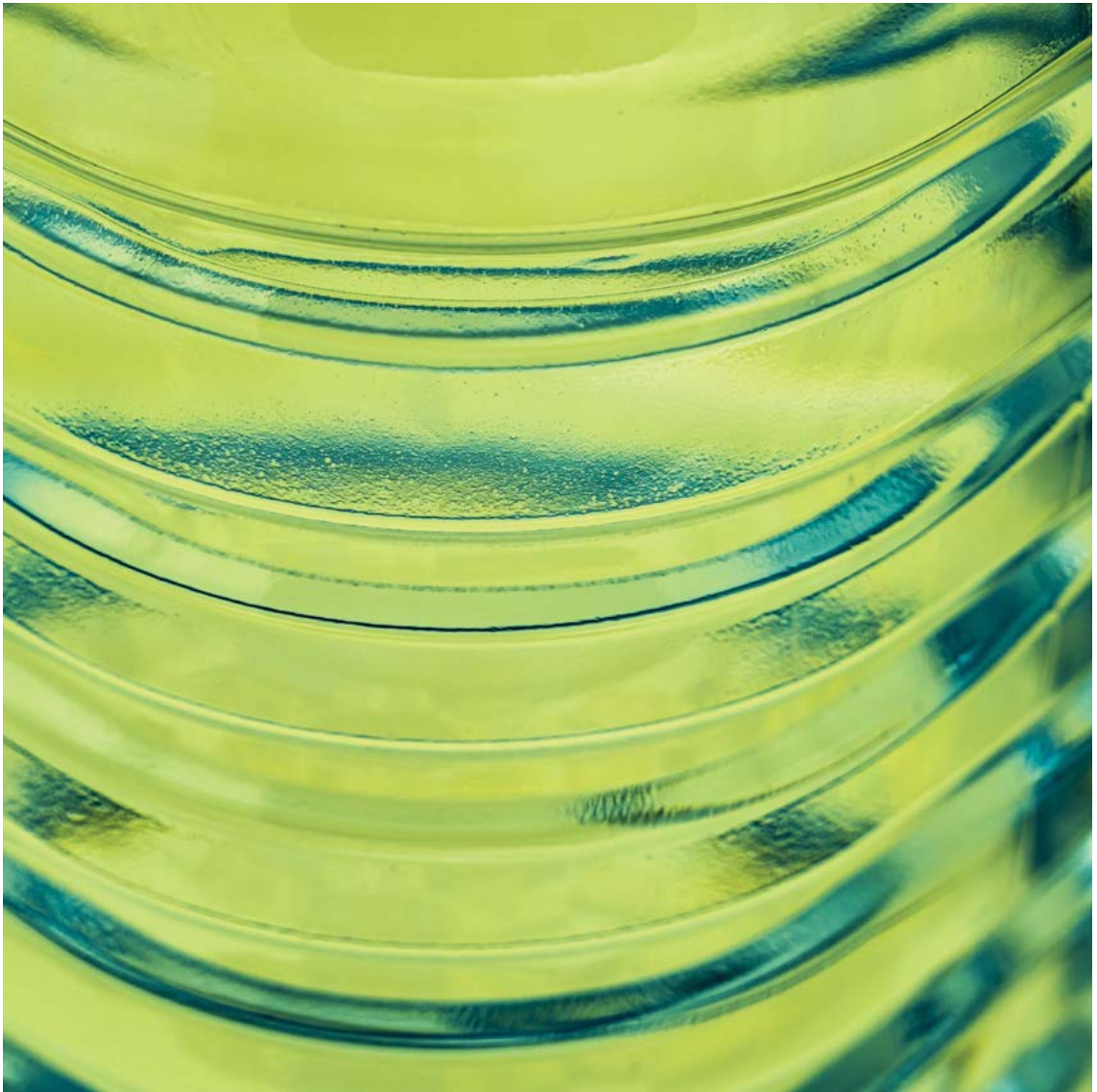
Za spremljanje doseganja ciljev Direktive SUP so ključni zanesljivi podatki o plastenkah, danih na trg in izsortiranih odpadnih plastenkah, bodisi iz mešane odpadne embalaže ali iz odpadne plastične embalaže. To je v precejšnji meri odvisno tudi od razumevanja zahtev zakonodaje. Da bi zagotovili poenoten pristop k izvajanju zakonodaje in čim bolj zanesljive podatke, predlagamo, da MOP/ARSD pripravi ustrezna navodila in pojasnila glede zahtev zakonodaje, vodenja evidenc in poročanja ter izvede delavnice na to temo.

Da bi dosegli cilje glede ločenega zbiranja odpadnih plastenk pijač, tj. 77 % do 2025, kot to določa Direktiva SUP, predlagamo, da DROE, na pobudo ZIP, zagotovijo naslednje cilje ločenega zbiranja odpadnih plastenk pijač:

- v letu 2022: najmanj 70 %,
- v letu 2023: najmanj 74 % in
- v letu 2024: najmanj 77 %.

Nadalje predlagamo, da organizacija, ki bo na ARSO vložila vlogo za pridobitev dovoljenja za skupno izpolnjevanje obveznosti PRO, že v letu 2022 v povezavi z izvajalci javne službe zbiranja in s sodelovanjem ZIP pristopi h kampanji ozaveščanja občanov o pravilnem ravnanju z odpadno embalažo, s poudarkom na ravnanju z odpadnimi plastenkami pijač. Z usklajenim pristopom in ciljno usmerjeno kampanjo bi lahko vplivali na zmanjšanje količin odpadnih plastenk pijač med mešanimi komunalnimi odpadki ter na zmanjšanje smetenja in s tem povezanih stroškov proizvajalcev pijač. Dosegli bi lahko tudi boljšo kakovost zbrane mešane komunalne odpadne embalaže, kar bi vplivalo na delež in kakovost izsortiranih odpadnih plastenk pijač. Celotno kampanjo bi lahko v naslednjih letih nadgradili in vezali na morebitno uvedbo kavcijskega sistema za ločeno zbiranje odpadnih plastenk pijač.

Zaradi priprav na izpolnjevanje ciljev ločenega zbiranja odpadnih plastenk pijač 90 % leta 2029, predlagamo, da se v okviru ZIP v letu 2022 izdelata študija o proučitvi najustreznejšega modela in vzpostavitvi kavcijskega sistema za ločeno zbiranje odpadnih plastenk v Sloveniji.

Analiza ravnanja z embalažo pijač

Izdala: Gospodarska zbornica Slovenije–Zbornica kmetijskih in živilskih podjetij–Združenje industrije pijač

Avtorici: Janja Leban, dr. Petra Medved Djurašinovič

Odgovorna oseba: dr. Tatjana Zagorc

Oblikovanje: Deidra Jovanovič s.p.

Tisk: Present d.o.o.

Leto izdaje: 2022

Brezplačni izvod, ni za prodajo

CIP – Kataloški zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

ISBN 978-961-6986-59-5

COBISS.SI-ID 99090179

Gospodarska
zbornica
Slovenije

Zbornica kmetijskih
in živilskih podjetij